

JOAN F. MIRA

“Qui sap si és Déu Nostre Senyor i les innombrables legions celestials, que entre tots poden fer una infinita massa espiritual: una perfecta contradicció clàssica, perquè l’esperit no és matèria, però com que la matèria fosca deu ser tan subtil, qui sap si no és ella mateixa esperit. Posats a fer poesia, tant se val”

La matèria fosca

Vostès, certament, n’han sentit a parlar, com han sentit a parlar de la fusió nuclear (això que s’havia d’haver fet a Vandellòs), dels forats negres, del big bang, que també es pot escriure amb majúscules perquè és com qui diu la creació del món, i d’altres misteris de la física i de la metafísica que els llecs no podem penetrar i els savis a penes si en trauen l’aigua clara. A mi la cosmologia, com la física de partícules i la biologia molecular, em desperta una perplexitat inacabable: deu ser, justament, l’atracció dels misteris més bàsics, d’allò que està en els fonaments de l’univers, de la matèria i de la vida, d’allò que Dante va veure només un instant, quan arribà al cercle més alt del paradís: la llum final i encegadora, l’explicació de tot. No hi arribarem mai, però no deixarem mai d’aspirar a aquesta plenitud de la visió. Els físics, en aquest cas, fan com feien els teòlegs escolàstics o com abans havia fet sant Agustí i havien fet també els filòsofs grecs: cavil·len, i busquen explicar l’inexplicable. Fan que l’inexplicable tinga molt a poc a poc una miqueta més d’explicació. El mal és que a cada nova parcel·la explicada, n’apareixen més i més per explicar. Com ara la matèria fosca, això que no se sap què és però se sap o es creu que és quasi tot, “vejats miracle”, que hauria dit el nostre gran Turmeda. El cas és que per diferents cavil·lacions els cosmòlegs (quina bellíssima paraula: cosmòleg!) han conclòs ja fa alguns anys que la major part de la matèria de què està fet l’univers és una cosa incomprendible, desconeguda, estranya i amagada, invisible, impalpable, imperceptible ni amb els més refinats instruments i les més complicades matemàtiques. Sembla que als cosmòlegs els agrada parlar sobre la quantitat de matèria de l’univers en termes d’un paràmetre que es diu Omega (l’última lletra, el final, a l’altre extrem de l’Alfa). I que Omega es defineix de manera que un univers tancat, un univers tan massiu que eventualment s’esfondraria, tindria un Omega superior a 1. Un univers “obert”, que tendeix a expandir-se eternament, tindria un Omega inferior a 1, i finalment, si l’univers fóra quiet i tranquil, equilibrat, el seu Omega seria igual a 1. Ara vejam: pareix que la quantitat de matèria visible és en total l’equivalent d’Omega 0.05, i això sembla que vol dir que, pam dalt pam baix, ens falta ni més ni menys que un 95% per arribar als voltants de l’Omega 1. Amb correccions, càlculs a la baixa o altres hipòtesis, el resultat és que més o menys el 90% de la matèria que compon l’univers és perfectament fosca a la vista, als aparells i a qualsevol explicació sobre la seua consistència.

Hi és, però no es veu, i no sabem què és. És matèria ordinària, com ara planetes desconeguts, estrelles nanes, estrelles blanques, o altres éssers celestials? Pareix que no. És “matèria exòtica” (es diu així, poèticament), partícules indetectables però tan infinitament nombroses que entre totes “pesen” deu vegades més que tot allò que es detecta? No se sap. I com que no se sap, fa una certa impressió cavil·lar (a casa escoltant música, o una nit estrellada d’estiu a la muntanya) que ara que sabem tant sabem tan poc: allà i ací, dins de la nostra pell i pertot, a les estrelles infinites i entre les estrelles, fins els límits inexistents o incerts de l’univers, el 90% del que hi ha és encara un pur misteri impenetrable. Qui sap si és Déu Nostre Senyor i les innombrables legions celestials, que entre tots poden fer una infinita massa espiritual: una perfecta contradicció clàssica, perquè l’esperit no és matèria, però com que la matèria fosca deu ser tan subtil, qui sap si no és ella mateixa esperit. Posats a fer poesia, tant se val. I qui sap, d’altra banda, si el nostre món de cada dia (la nostra ànima o cervell, la genètica i l’economia, la literatura i la política, i tot el que vostès vulguen afegir) no està compost també d’un pobre 10% de realitat visible i coneguda, i un 90% de realitat invisible i fosca. Això explicaria per què no entenem tantes coses. Ara vostès poden obrir el diari, i començar a aplicar aquesta teoria: sol funcionar.